

Warszawa, 19.05.2021 r.

„Rynki i przedsiębiorstwa po kryzysie pandemicznym”
cykl otwartych zebrań Instytutu Rynków i Konkurencji

Debata nr 4 – 19 maja 2021 r. (online - MS Teams)

Temat debaty: *„Gospodarka oparta na platformach - perspektywy i zagrożenia”*

Prelegent: **Prof. dr hab. Stanisław Łobejko** - Zakład Strategii Konkurencji, Instytut Rynków i Konkurencji, Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, SGH.

Zebranie otworzył i rozpoczął prof. Roman Sobiecki, dyrektor Instytutu Rynków i Konkurencji, prorektor ds. rozwoju SGH, witając pracowników instytutu oraz uczestników debaty. Rektor R. Sobiecki wprowadził do tematu dyskusji, zwracając uwagę na związki pomiędzy rozwojem technologii, cyfryzacją, rozwojem platform cyfrowych oraz pandemią Covid-19 i potencjalnym wpływem cyfryzacji na gospodarkę. Pandemia wymusiła m.in. przyspieszony rozwój technologii cyfrowych i zakres ich implementacji. Obecnie stawiamy m.in.: pytanie: „na ile zachodzące zmiany będą miały trwałe i długookresowy charakter oraz wpływ na gospodarkę?”. Zmiany wpływają m.in. na formy kształcenia m.in. na uczelniach wyższych i możemy się spodziewać, że formy nauczania będą miały hybrydowy charakter, w szczególności studia podyplomowe m.in. ze względu na udział osób pracujących, pracujących zdalnie lub jednocześnie przebywających za granicą.

We wprowadzeniu do dyskusji Rektor R. Sobiecki wspominał o nowej publikacji autorstwa M. Poniatowskiej-Jaksch i T. Pakulskiej, pracowników Instytutu, wydanej przez Oficynę Wydawniczą SGH w Warszawie w 2021r., nt. *„Platformizacja korporacji transnarodowych”* (2021), która to publikacja również wpisuje się w temat bieżącej debaty. Następnie prowadzący debatę udzielił głosu prelegentowi prof. S. Łobejko.

Profesor S. Łobejko nawiązał na wstępie swojego wystąpienia do tych fragmentów wypowiedzi Rektora, które mogą odnosić się do stwierdzenia, że „w wieku XXI o perspektywach rozwoju w gospodarce będą decydowały technologie, w tym technologie cyfrowe”. Profesor nawiązał również do rozpowszechnionej wiele lat temu maksymy, że „wszystko co może być ucyfrowione, zostanie ucyfrowione”. Na wstępie profesor S. Łobejko sformułował również główne tezy swojego wystąpienia, którymi są:

- Obecnie dokonuje się Czwarta rewolucja przemysłowa, która oparta jest na technologiach cyfrowych, obejmując swoim zasięgiem wszystkie dziedziny życia oraz zmieniając funkcjonowanie gospodarek i społeczeństw;
- Głównym atutem obecnej rewolucji przemysłowej 4.0 jest sztuczna inteligencja (ang. *artificial intelligence* – AI) oraz maszynowe uczenie się sprawiające, że maszyny stają się coraz bardziej inteligentne i autonomiczne – atuty te będą miały kluczowy wpływ na dalszy rozwój technologii i gospodarki;
- Szybko rozwijają się systemy cyber-fizyczne, wykorzystujące możliwości Internetu Rzeczy (ang. *Internet of Things* – IoT), Big Data, rozszerzoną rzeczywistość oraz zaawansowaną analitykę;
- Cyfrowe platformy technologiczne zmieniają gospodarkę i stanowią nowe wyzwanie dla rządów i społeczeństw – kluczowy wątek obecnej debaty i dyskusji;

- Innowacyjne modele biznesowe bazujące na cyfrowych platformach prowadzą do innowacji zakłócających branże oraz rynki;
- Coraz bardziej widoczny jest zaburzający wpływ platform cyfrowych na rynek pracy. Platformy generują nowe oraz przekształcają dotychczasowe rodzaje pracy i oferują nowe metody tworzenia wartości.

Ze względu na dość szeroką obecność wybranych tematów w obecnym dyskursie i dyskusji naukowej, profesor zapowiedział skupienie większej uwagi na wybranych zagadnieniach (m.in. na ocenie wpływu technologii i platform cyfrowych na gospodarkę i na rynek pracy). Profesor S. Łobejko przedstawił jako punkt wyjścia do dyskusji, podstawowe zagadnienia dotyczące istoty oraz procesów rozwoju technologii oraz platform cyfrowych, oraz wskazał najważniejsze uwarunkowania procesu ich rozwoju. W końcowej części wystąpienia, profesor skupił większą uwagę na ocenie wpływu platform na gospodarkę, rynek pracy społeczeństwo.

Jako kluczową cechę obecnej gospodarki, prof. S. Łobejko wskazał rozwój Czwartej rewolucji przemysłowej i towarzyszące jej zjawiska: dalszy rozwój technologii cyfrowych, robotyzacji i automatyzacji, ale przede wszystkim rozwój sztucznej inteligencji i maszynowego uczenia się. Zjawiska te mają kluczowy wpływ na warunki funkcjonowania przedsiębiorstw, na postrzeganie i sposób działania samego przedsiębiorstwa – „organizacja przyszłości będzie miała granice tylko w takim sensie i w takim stopniu, jaki jest jej niezbędny do zachowania tożsamości. We wszystkich pozostałych znaczeniach będzie ona albo pozbawiona granic, albo będą one zmienne, lub jej granicą będzie suma granic elementów sieci” (na podstawie P. Płoszajski, *Organizacja przyszłości: wirtualny splot kontraktów*, w: „Przedsiębiorstwo przyszłości” red. W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk, Difin, Warszawa 2000, s.37).

W dalszej kolejności prelegent zdefiniował kluczowe pojęcie obecnej debaty: „platforma cyfrowa (...) to nowy typ ekosystemu modelu biznesowego jako usługi, w którym internetowe technologie przetwarzania w chmurze są wykorzystywane jako infrastruktura do łączenia współpracujących i interaktywnych sieci dostawców i konsumentów w czasie rzeczywistym w celu dostarczania wartości”. Platforma cyfrowa została również określona jako „przejaw pełnej integracji technologii cyfrowej transformacji firmy z nowymi (przełomowymi) modelami biznesowymi”, a „ umiejętne wykorzystanie teorii zarządzania innowacjami to warunek rozwoju przedsiębiorstwa w oparciu o nowy model biznesowy bazujący na platformie cyfrowej”. Platformy cyfrowe to również „wirtualne lokalizacje, za pośrednictwem których ich użytkownicy komunikują się, dokonują transakcji oraz świadczą pracę”.

W dalszej części prof. S. Łobejko przedstawił najważniejsze klasyfikacje platform cyfrowych w zależności od sposobu generowania dochodów. Są to m.in. platformy reklamowe, chmurowe, przemysłowe, cyfrowych produktów (takich jak np. Netflix, Spotify, YouTube), platformy logistyczne i platformy pracy. **Platformy cyfrowe zmieniają podstawowe zasady funkcjonowania organizacji i strategii firmy.** Najważniejsze zmiany dotyczą: 1) przejścia od „kontrolowania” na rzecz „orkiestracji zasobów”, 2) przejście od „optymalizacji procesów wewnętrznych” po „ułatwianie interakcji zewnętrznych”, oraz 3) przejście „od zwiększania wartości dla klienta” do „maksymalizacji wartości ekosystemu”. Modele biznesowe oparte na platformie mają inne fundamenty niż tradycyjne, oparte na produkcji. Platformy tworzy m.in. po to, aby firmy mogły skorzystać z zasobów zewnętrznych i w sposób bardziej efektywny kreować wartości ekonomiczną i jednocześnie generować szerzej rozumianą „wartość ekosystemu (...) poprzez łączenie użytkowników oraz stron trzecich”.

Ilustrując tezy swojego wystąpienia, prof. S. Łobejko przedstawił zasady funkcjonowania platformy i wybrane efekty na przykładzie platformy cyfrowej Haier. Korporacja Haier Group Corp. przeszła w ostatnich 10 latach pełen proces restrukturyzacji i jednocześnie transformacji, z przedsiębiorstwa działającego w sposób tradycyjny do modelu opartego na platformie cyfrowej. Haier Group Corp. funkcjonuje w sektorze produkcji sprzętu AGD dla „Inteligentnego Domu” oraz w ramach tzw. „Internetu Rzeczy”, posiada ponad 100 fabryk i zatrudnia kilkadziesiąt tysięcy ludzi na całym świecie.

Obecnie jest to platforma cyfrowa w której skład wchodzi kilkadziesiąt mikro przedsiębiorstw. W tradycyjnym modelu, fabryki i mikroprzedsiębiorstwa wytwarzały produkty i usługi na zamówienie centrali przedsiębiorstwa (m.in. duże koszty i trudności samego zarządzania). Obecnie poszczególne fabryki posiadają bardzo dużą autonomię, ale jednocześnie konkurują na stworzonej przez firmę platformie o zdobycie zlecenia. Jednocześnie model zmusza pracowników niższych szczebli funkcjonowania organizacji do większej samodzielności, aktywności i kreatywności. Wynagrodzenia pracowników są silnie powiązane z osiąganymi wynikami ekonomicznymi i zależą m.in. od wartości zdobytych kontraktów. Na wynagrodzenie składa się komponent stałego wynagrodzenia oraz komponent premii za osiągnięte wyniki.

Realizowany przez Haier Group Corp. model obejmuje m.in.: 1) transformację cyfrową przedsiębiorstwa, 2) tworzy sieciowy charakter powiązań jednostek biznesowych, 3) zarządzanie zdecentralizowane, 4) struktura płaska zamiast hierarchicznej oraz 5) uwolnienie oddolnej przedsiębiorczości. Profesor zaprezentował również inne przykłady transformacji (przejście od produktu do platformy oraz przykład chińskiej firmy programistycznej Quihoo, która należy do największych firm programistycznych w CHRL, która początkowo oferowała oprogramowanie anti-wirusowe a wraz z transformacją swojego modelu, zmieniła zarówno sam model jak i zakres działania, stając się jednocześnie platformą skupiającą programistów i użytkowników komputerów, dzięki którym pozyskuje ważne dane z rynku i efektywnie wykorzystuje w procesie doskonalenia (i oferowania nowych) produktów dla tychże użytkowników. Kluczową kompetencję firmy można określić w kategoriach tworzenia oprogramowania uczącego się (zdolnego do uczenia się oraz ulepszania) na bazie wiedzy generowanej przez użytkowników platformy. Nowe produkty firmy to m.in. wprowadzenie na rynek (poza oprogramowaniem antywirusowym) przeglądarki, która jest również zdolna do pozyskiwania ważnych informacji z rynku. Stworzona platforma cyfrowa stała się jednocześnie „platformą reklamową” która generuje główne przychody firmy. Oprogramowanie, które oferuje firma jest darmowe (open source) a zyski pochodzą głównie z reklam. Sukces firmy wynika ze zdolności do wykorzystania efektów maszynowego uczenia się i w tych kategoriach również można określić kluczowe kompetencje tej firmy.

Profesor S. Łobejko przedstawił również przykłady innych rodzajów platform cyfrowych, m.in. producenta gier komputerowych Valve z USA (kluczowy produkt, który stał się pierwszym bodźcem rozwoju tej firmy to gra komputerowa Half-Life), które obrazują w jaki sposób poprzez nowy model biznesowy oparty na platformie, firma wykorzystwała hakerów do doskonalenia swojego kluczowego produktu („zamiast walczyć z trendem, wykorzystwała go do tworzenia nowej wartości”).

W dalszej części wystąpienia, prof. S. Łobejko zwrócił uwagę m.in. na rosnącą wartość rynku platform cyfrowych na świecie. Wg raportu McKinsey Company do roku 2025 ok 30 proc. globalnej działalności gospodarczej może powstać za udziałem platform cyfrowych, a z raportu Accenture wynika, że udział platform B2B w tworzeniu wartości w latach 2016-2025

może wynosić ok. 10 bilionów USD (są również szacunki tego udziału na wartość 100 bilionów USD). Jednocześnie eksperci szacują, że dotychczas tylko 3 proc. firm o ugruntowanej pozycji rynkowej realizuje skuteczną strategię opartą na platformie cyfrowej. Siedem spośród dziesięciu najcenniejszych firm na świecie bazuje obecnie na platformowym modelu biznesowym.

Następnie prof. S. Łobejko odniósł się do wcześniej sformułowanych tez, iż platformy cyfrowe zaburzają rynek pracy, wywołując zarówno negatywne jak i pozytywne skutki. Z jednej strony, platformy przyczyniają się do wzrostu niepewności zatrudnienia (to m.in. efekt upadłości firm, które nie działają równie efektywnie jak przedsiębiorstwa bazujące na modelu platform cyfrowych) oraz generują tzw. „fikcyjne zatrudnienie”. Na efekty negatywne zwracają m.in. uwagę w swoich badaniach Jorens i Buynder (2008) oraz Boyce (2007) i Huws (2014). Na brak ciągłości zatrudnienia wpływają również brak pełnego monitoringu pracowników oraz brak ciągłości pracy (choć są platformy, które są gotowe płacić swoim pracownikom za samą gotowość do świadczenia pracy).

Jako **pozytywne efekty** wpływu platform na **rynek pracy** można uznać m.in.: 1) powstawanie nowych rodzajów działalności, nowych zawodów i nowych rodzajów pracy, 2) zmiana form pracy na bardziej elastyczne i przedsiębiorcze, 3) poprawa konkurencyjności świadczonej pracy (stymulowanie procesów konkurencji w ramach rynku pracy), 4) zwiększenie możliwości zdalnego świadczenia pracy (szczególnie istotne z perspektywy kontekstu debaty tj. wpływu pandemii Covid-19 na gospodarkę i społeczeństwo).

Jako **efekty negatywne** oraz potencjalne zagrożenia na rynku pracy, wynikające z rozwoju platform cyfrowych, można wskazać m.in.: 1) obniżanie barier wejścia na rynek (platforma stanowi istniejącą infrastrukturę dla świadczenia nowej pracy a bariery wejścia dla potencjalnych pracowników są w wielu obszarach niskie), 2) wysoka presja na płace, 3) statystycznie niewielka ilość pracowników platform uzyskuje płacę na poziomie płacy minimalnej, 4) transakcje realizowane na platformach nie są objęte w swoim zakresie opodatkowaniem i ubezpieczeniem społecznym (obowiązek powstaje w wymiarze indywidualnym co może prowadzić do rozwoju szarej strefy), 5) brak pełnej zgodności pomiędzy formami zatrudnienia na platformach cyfrowych a obowiązującymi regulacjami.

W dalszej części prof. S. Łobejko zwrócił uwagę na wybrane rozwiązania systemowe dotyczące funkcjonowania platform cyfrowych i rynku pracy, jakie funkcjonują w niektórych krajach. Zmierzają one w kierunku uelastycznienia form pracy, utrzymanie ciągłości stosunku pracy bez świadczenia ciągłej płacy, gwarantowanie pracy lub płacenie za gotowość do pracy oraz wypłaty odszkodowań (jeśli przychody ze stosunku pracy spadną poniżej jednej czwartej etatu pracy) oraz umowy typu „mini-max” określające ustawowy próg i pułap godzin pracy. W literaturze wskazuje się m.in., że jako najbardziej odpowiedni dla gospodarki platform uważa się nordycki model polityki społecznej (w szczególności model duński). Model duński to „elastyczny model bezpieczeństwa socjalnego” w którym pracodawcy mają szerokie prawa do dostosowania siły roboczej do potrzeb, zapewniając jednocześnie pracownikom ochronę socjalną, szkolenia, pośrednictwo pracy i minimalny dochód. „Polityki społecznej danego kraju nie można po prostu zaimplementować w innym, można natomiast czerpać z doświadczeń innych krajów” – podsumował tę część wystąpienia prof. S. Łobejko.

W końcowej części wystąpienia, prof. S. Łobejko zwrócił uwagę na sposób tworzenia wartości w modelu platform cyfrowych oraz sformułował m.in. następujące wnioski: 1) platformy mogą i będą miały transformacyjny wpływ na gospodarkę, rynek i stosunki pracy, 2) platformy różnią się między sobą istotnie (rodzaje platform), 3) zakłócają istniejącą organizację

działalności gospodarczej, zmieniając bariery wejścia, logikę tworzenia i przejmowania wartości, reorganizację sposobu pracy oraz rolę władzy w systemie gospodarczym, 4) platformy zmieniają sposób tworzenia produkcji i dystrybucji towarów i usług w gospodarce, 5) platformy stają się pośrednikami w organizacji życia społecznego i gospodarczego, 6) technologie cyfrowe określają naszą przyszłość, (...) jednak to nie technologia podyktuje przyszłość, ale to w jaki sposób my ludzie potrafimy ją wdrożyć i wykorzystać”.

W trakcie pytań głos zabrali: prof. dr hab. S. Kowalczyk, prof. dr hab. J.W. Pietrewicz, prof. dr hab. R. Sobiecki oraz prof. J. Koziół. Prof. S. Kowalczyk zwrócił uwagę na pojęcie „ekosystem”, które zostało użyte w trakcie wystąpienia i prezentacji. Pojęcie ekosystemu składa się w ocenie profesora z dwóch elementów, tj. z „biocenozy” (zespołu organizmów żywych rośliny i zwierzęta) oraz z „biotopu” (środowiska, w którym te organizmy żywe funkcjonują). Następnie prof. S. Kowalczyk sformułował pytanie dot. istoty ekosystemu i interpretacji komponentu „eko” w użytym sformułowaniu. Profesor J.W. Pietrewicz sformułował pytanie odwołując się do kluczowej problematyki i jednocześnie nazwy jednostki naukowej (Instytutu Rynków i Konkurencji) „co oznaczają platformy cyfrowe z punktu widzenia konkurencji i konkurencyjności przedsiębiorstw?” oraz „czy platformy cyfrowe wzmacniają konkurencyjność czy są dla konkurencyjności zagrożeniem (w takim modelu, w jakim się one obecnie rozwijają i funkcjonują w gospodarce)?” Prof. R. Sobiecki odniósł się do wniosków, które zaprezentował w części końcowej prelegent, do sformułowania dotyczącego platform („że będzie to pośrednik w organizacji życia społecznego”) oraz sformułował pytanie: „czy można wnioskować, że platformy będą zastępowały rynek, czy będą zmieniały jego charakter tj. czy będą modyfikowały mechanizm rynkowy?”. Ponadto, prof. R. Sobiecki zwrócił uwagę uczestników debaty na to, że funkcjonowanie platform „zmienia poziom i charakter sił wytwórczych”, formułując jednocześnie drugie pytanie: „czy transformacja cyfrowa może wymusić zmianę ustroju społeczno-ekonomicznego?” (odpowiedź na to złożone problemowo pytanie nie jest prosta więc drugie pytanie dotyczy w większym stopniu opinii profesora na ten temat). Profesor J. Koziół zadał pytanie zwracając się z prośbą o „przybliżenie relacji pomiędzy cyfryzacją a globalizacją”.

W odpowiedzi na sformułowane pytania, prof. S. Łobejko w pierwszej kolejności odniósł się do terminu „ekosystem” zwracając uwagę na to, że pojęcie zostało zaadaptowane z nauk biologicznych jednak coraz szerzej jest wykorzystywane w naukach ekonomicznych. W odniesieniu do przedsiębiorstw i platform cyfrowych pojęcie ekosystemu oznacza określone środowisko działania i funkcjonowania przedsiębiorstw. Firmy takie jak Apple, Samsung czy Google oferują swoje produkty, ale jednocześnie tworzą określone platformy, które wspólnie tworzą określony system ekonomiczny i sieci relacji różnych elementów (nazywany tutaj „ekosystemem”). Często też oferowane produkty i usługi są ze sobą kompatybilne, ale nie zawsze (nie w pełni lub niekoniecznie) kompatybilne z produktami i usługami innych firm, co pozwala stwierdzić, że jest to również pewien odrębny system o określonych (często odrębnych) właściwościach oraz cechach (platforma pozwala tutaj m.in. tworzyć pewne powiązania producentów, podwykonawców, konkurentów i konsumentów). Same słowo „eko” nie ma tutaj przypisanego żadnego szczególnego znaczenia.

Odnosząc się do pytań prof. J.W. Pietrewicza, prof. S. Łobejko zwrócił uwagę na fakt, że wpływu platform na konkurencję i konkurencyjność jest problem szerszym, który zasługuje na osobną dyskusję i debatę. Jednocześnie profesor dostrzega tutaj dwa punkty widzenia. Z jednej strony, przyszłość przedsiębiorstwa określana jest w ten sposób: „brak obecności przedsiębiorstwa na platformie oznacza nieobecność w gospodarce”. Platformy mogą

wymuszać pewne przekształcenia w gospodarce. To może prowadzić do ograniczania konkurencji. Z tej samej perspektywy, platforma daje większe możliwości np. małym przedsiębiorstwom, wchodzenia w nowe relacje i uzyskiwanie dostępu do technologii i innych zasobów (również zasobów relacyjnych) ale jednocześnie takie przedsiębiorstwo musi też dostosować się do pewnych reguł. Konkurencja „z rynku” będzie też przenosić się na konkurencję „wewnątrz platformy”. Pracownicy – dzięki platformom mogą oni znaleźć nową pracę, ale jednocześnie w ramach platformy konkurują. Przechodząc do pytania Rektora R. Sobieckiego – „czy platformy będą zastępowały rynek czy go modyfikowały?” – prof. S. Łobejko wyraził pogląd, że platformy będą raczej zastępowały rynek (nie „modyfikowały”). Patrząc na obecnie rozwijające się największe platformy, można je traktować jako nowe „mikro-rynki”, a więc ich powiększanie się i dalszy rozwój może prowadzić do sytuacji, w której rynek będzie się składał z wielu mikro-rynków (to jednocześnie zmieni istotnie charakter rynku – uzupełnił profesor). Czy platformy cyfrowe mogą wpłynąć na zmiany ustrojowe – obecnie są już publikacje, które dotyczą tego zagadnienia, i z publikacji tych wynika, że transformacja cyfrowa może mieć wpływ na zmiany w ustroju społecznym i gospodarczym oraz na dotychczasowe struktury społeczne, ponieważ platformy zmieniają sposób działania i funkcjonowania człowieka (ludzie i społeczeństwa mogą organizować życie społeczne i gospodarcze wokół określonych platform tworząc tzw. mikro społeczności).

Odnosząc się do pytania nt. relacji pomiędzy cyfryzacją a globalizacją, prof. S. Łobejko zwrócił uwagę na to, że procesy globalizacji rozpoczęły się znacznie wcześniej (jako szersze zjawisko społeczno-ekonomiczne) niż sama cyfryzacja (koniec XX wieku i początek XXI wieku). Cyfryzacja tylko pogłębia globalizację. Dzięki platformom świat zatracza pewne granice (wiele procesów zachodzi ponad dotychczasowymi granicami). Często mówimy o firmie amerykańskiej lub chińskiej jako o platformie, nie przypisując jej pochodzenia i przynależności (często też nikogo już nie interesuje lokalizacja, w szczególności nie interesuje to już konsumentów) i dzięki platformie stajemy się globalni (np. w każdej chwili w aplikacji MS Teams, która też jest pewnego rodzaju platformą, może się przyłączyć do dyskusji ktoś z Australii lub innej części świata i te granice zacierają się w coraz większym stopniu) natomiast sama platforma jest wirtualna i jest umieszczona na serwerze (nie jest istotne np. z punktu widzenia użytkowników w jakim miejscu i na jakim serwerze się ona znajduje).

W dalszej części debaty, Rektor R. Sobiecki otworzył dyskusję, w które głos zabrali: pani Dziekan prof. M. Poniatowska-Jaksch, prof. R. Sobiecki, prof. S. Kowalczyk, dr J. Koziół oraz prof. S. Łobejko.

Pani Dziekan M. Poniatowska-Jaksch podziękowała Rektorowi R. Sobieckiemu za wcześniejsze przedstawienie nowej książki pt. „*Platformizacja korporacji transnarodowych*” (M. Poniatowska-Jaksch, T. Pakulska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2021). Pierwszy rozdział książki jest poświęcony globalizacji gospodarki i globalizacji cyfrowej, są tam też wyjaśnione podstawowe terminy (m.in. platformy cyfrowe). Odnosząc się do pytań i wątków dyskusji, o platformach możemy mówić z dwóch punktów widzenia. Z perspektywy zarządzania, to są przede wszystkim modele funkcjonowania i na tej perspektywie skupił uwagę profesor S. Łobejko. Drugi nurt publikacji dot. platform cyfrowych bazuje na ekonomii i postrzeganiu platform jako nowego sposobu funkcjonowania rynków. Te rynki nie są tutaj postrzegane jako mikro rynki (tu polemicznie z przedmówcą prelegentem) tylko jako nowy sposób funkcjonowania rynku w oparciu o tzw. „efekty odwróconej ekonomii skali”. Rynki te wsparte sztuczną inteligencją mają naturalną skłonność do dążenia do monopolizacji. Największy problem jaki się tutaj pojawia, mówimy tutaj o „dodatniej pętli sprzężenia

zwrotnego”, która powstaje w wyniku „zależności sztucznej inteligencji od danych”. Jeśli firma stosuje systemy sztucznej inteligencji w procesie konkurencji na rynku, to samoistnie prowadzi to do monopolizacji rynku (przebieg tego procesu zależy od algorytmów oraz od jakości danych). W wyniku tych procesów mamy w gospodarce globalnej nowe przedsiębiorstwa, które zaczynają pełnić rolę korporacji transnarodowych (TNC). Firmy te budują zupełnie nowe rynki, współtworzą zmonopolizowane i trudno jest też regulować te rynki. W końcowej części wypowiedzi, prof. M. Poniatowska-Jaksch odniosła się również do wątku ekosystemu, sieciowego charakteru powiązań podmiotów w ramach platformy oraz do problemu odpowiedzialności (braku odpowiedzialności) nowych systemów platform cyfrowych i niedoskonałości systemów klasyfikacji statystycznej przedsiębiorstw.

Nawiązując do wypowiedzi prof. M. Poniatowskiej-Jaksch, Rektor R. Sobiecki zwrócił uwagę na znaczenie problematyki platform z perspektywy makroekonomii oraz sposobu produkcji (w ujęciu narzędziowym). Platformy nie zastępują rynku, tylko tworzą nową formę rynku, ponieważ platforma spełnia wszystkie funkcje, które spełnia rynek oraz posiada wszystkie najważniejsze cechy rynku (równowagi popytu i podaży, selekcji i alokacji). Odnosząc się do wątku dyskusji nt. wpływu platform na ustrój społeczno-gospodarczy, platformy tworzą mechanizmy uniezależniające się od regulatorów i to staje się nowym wyzwaniem. Prof. R. Sobiecki nie zgodził się również z poglądem, że „społeczeństwo będzie sumą mikro społeczeństw”. Platformy tworzą pewne enklawy, ale enklawy te nie mają charakteru branżowego, są ponadsektorowe.

Prof. S. Kowalczyk zwrócił uwagę na celowość platform oraz na kwestię rozpoznania, komu te systemy w największym stopniu służą. Platformy są pewną „nową formą organizacji rynku” i jednocześnie rodzaj wirtualnego miejsca, gdzie kojarzone są popyt i podaż. W ocenie profesora, nie służą one do końca ani pracownikom, ani konsumentom (są tutaj korzyści, ale jednocześnie pewne nowe obciążenia wynikające z funkcjonowania w cyberprzestrzeni), więc prawdopodobnie w największym stopniu służą korporacjom, dla których jest to nowy rodzaj działalności i nowy sposób osiągania zysku. Proces rozwoju platform wydaje się nieodwracany, podobnie jak globalizacja i musimy się z tym pogodzić i nauczyć się z tym żyć. Profesor zwrócił również uwagę na problemy zanieczyszczenia środowiska i potrzebę oceny wpływu platform cyfrowych na środowisko (formułując tezę, że być może dzięki platformy będą miały pozytywny wpływ na środowisko, dzięki np. redukcji szkodliwych lub zbędnych produktów lub procesów).

W końcowej części dyskusji głos zabrał prof. R. Sobiecki, podkreślając wagę i znacznie tematu debaty oraz różne perspektywy badanego problemu, jakie uwypukliły się w trakcie dyskusji. Platformy cyfrowe są pewną innowacją o znaczeniu porównywalnym z rozwojem kolejnej rewolucji przemysłowej. Przyspieszenie procesów cyfryzacji i platformizacji zostało wymuszone m.in. przez pandemię Covid-19 (pomijając przyczyny i źródła samej pandemii). Nawiązując do wypowiedzi prof. J. Kozioła prof. R. Sobiecki zwrócił uwagę na podobieństwo procesów cyfryzacji i globalizacji. Otwieranie się gospodarek państw miało związek z barierami popytu krajowego. Nawiązując do wystąpienia prof. S. Łobejko, również mamy do czynienia ze znoszeniem barier i ograniczeń w działalności przedsiębiorstw. Jest to pewien sposób (próba) uwalniania się przedsiębiorstw od naturalnych ograniczeń, lub ograniczeń jakie są stawiane przez regulatorów. Pytania jakie stawiamy wobec platform, są podobne jak pytania i problemy, które formułujemy wobec globalizacji (profesor nawiązał m.in. do dorobku prof. W. Szymańskiego oraz prof. G.W. Kołodko). Globalizacja jest niekompletna, ponieważ zachodzącym procesom globalizacji gospodarki nie towarzyszy globalizacja polityczna, a w

konsekwencji brakuje również wspólnego nadzoru nad zachodzącymi procesami w skali globalnej. Są to nowe wyzwania dla państw i dla rządzących w skali międzynarodowej. Z jednej strony jest to kwestia regulacji, ale też równoważenia interesów różnych grup interesariuszy i równoważenia problemów w skali makro i mikro. W skali mikro jest to m.in. kwestia efektywności ekonomicznej gospodarowania, ale również jest to problem zrównoważonego rozwoju w skali makro.

W końcowej części debaty, głos zabrał prelegent, prof. S. Łobejko, który jeszcze raz odniósł się do najważniejszych wątków dyskusji oraz też swojego wystąpienia, podkreślając m.in. znaczenie technologii w procesach rozwoju gospodarki i społeczeństwa, w procesach innowacji i przemian społeczno-ekonomicznych. Profesor zgodził się m.in. z poglądem i wątkiem dyskusji, że rozwój technologii i platform cyfrowych powinien sprzyjać środowisku, stopniowemu zmniejszaniu zanieczyszczeń i ograniczając dotychczasowy negatywny wpływ technologii na środowisko. Technologia odegrała zdecydowanie negatywny wpływ na środowisko w przeszłości, jednak może być jedną z szans na poprawę tego stanu rzeczy właśnie w przyszłości (są to m.in. zielone technologie, ale też technologie, które bezpośrednio wpływają na możliwości oczyszczania środowiska naturalnego) - „dzięki technologii możemy uratować planetę, ponieważ bez tej technologii i bez nowych rozwiązań prawdopodobnie sobie nie poradzimy”.

Spotkanie podsumował Rektor R. Sobiecki, który podziękował pracownikom i uczestnikom debaty, zamykając debatę i zapowiadając kolejne spotkanie 22 czerwca. Prelegentem będzie dr Katarzyna Bentkowska.

Relację przygotował:
Dr Marek Błaszczyk